

ZSIGMOND ANNA

Az indián oktatás története az Egyesült Államokban

KITEKINTÉS

Amerika közel 300 éves történelméről az oktatásügy révén is képet alkothatunk. Jelen tanulmány az Egyesült Államok indián bennszülött lakossága oktatásának történelmét tárgyalja. Az indiánok (*natives*) történelme, harca és sorsa eltér minden más kisebbségi, (gazdasági, politikai, polgárjogi) csoport történelmétől, akkor is, ha az indiánok egyben az esélytelenek, a leszakadók csoportjába tartoznak. A társadalom, annak gazdasági állapota, fejlődése és megújulási képessége, az állampolgárok szocializációja, az iskolarendszer és az oktatáspolitikai igen szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Az amerikai oktatáspolitikai tanulmányozása betekintést nyújt az amerikai társadalom történetébe.

AMERIKA SZÜLETÉSE

A „frontiers” (határ)-politika apológétája, *Frederick Jackson Turner* (1861–1932) amerikai történész szerint a kétszázötven évig tartó nyugati irányú népeségmozgás az amerikai történelem egyik legnagyobb hatású folyamata volt. (*Turner*, 1893) A 18. századi amerikai nyugati irányú terjeszkedésnek útjában álltak az őslakos indiánok.

Az amerikai kormány támadása a hagyományos indián szokások, nyelvek és politikai struktúrák ellen a 19. század végére az ellenkező hatást érte el. A törzsi szuverenitás megerősödött. Az elkötelezett független indiánok elhatározása szülőföldjük ellenőrzésére, a hagyományos életmód megtartására közel két évtizedes, időszakos hadviselést váltott ki.

Az indián Biblia

A puritán John Eliot, az „indiánok apostola” megtanulta az Algonkian indiánok nyelvét. Segítségükkel lefordította a Bibliát erre az indián nyelvre, mely 1663-ban jelent meg a massachusettsi Cambridge-ben. Amerikában ez volt az első nyomtatott Biblia; 120 évvel előzte meg az angol nyelvű Biblia megjelenését az USA-ban.¹ Eliot célja a missziós erőfeszítések támogatása volt az amerikai őslakosok között. Ő maga is több mint 20 éven keresztül prédikált és térített. Nevéhez fűződik az indián nyelv és szokások iránti érdeklődés, a velük való törődés. 1666-ban jelent meg *Az indián nyelvtan* c. munkája. Eliot igyekezett az amerikai őslakosokat konszolidálni, ösztönözte őket a keresztény társadalomba való beilleszkedésre, és felkészítette őket saját

¹ Bővebben lásd: <https://www.loc.gov/exhibits/treasures/trm036.html>

népük térítésére úgy, hogy közülük is misszionáriusokat képeztek. Eliot 1651-ben alapította meg Natick-ot, az első keresztény „imádkozó indián falu” 51 lakóval. Natick jelentése „Helykeresés”, bár gyakran nevezik a „Számatalan Hegy”-nek vagy „My Home”-nak is. Natick a hét eredeti „Régi Imádkozó” város közül az első, melyet a későbbiekben 14 „imádkozó indián falu” követett.² A települést indián öngazgatás jellemezte, miközben igazodtak a puritán angol kultúrához is. A 19. században Eliot-hoz hasonló keresztény misszionáriusok a bennszülöttek hétköznapi nyelvét azzal a céllal tanulták meg, hogy az evangélium szavaival hittérítő tevékenységet folytathassanak.

George Washington (1789–1797), a független Amerikai Egyesült Államok első elnöke a Kongresszushoz címzett egyik üzenetében a következőket írta: „*Mi műveltebbek és erősebbek vagyunk, mint az indián népek; becsületbeli kötelességünk jószágosan, sőt nemes lelkűen bánni velük.*” E fennkölt elveket azonban sohasem követték. (*Tocqueville*, 1835, 477. o.) Ha tekintetbe vesszük a déli államok törvényhozói által elfogadott zsarnoki rendszabályokat, az államok kormányzóinak magatartását, valamint a bíróságok döntéseit, minden „igyekezetük” az indiánok földjeiktől való megfosztása volt. A szövetségi kormány képtelen volt „megvédeni” az indiánokat; annak reményében költöztették el őket, hogy a folyamatos helyváltoztatás közben egyre többen végleg feladják ősi életformájukat. (*Tocqueville*, 1835, 478. o.)

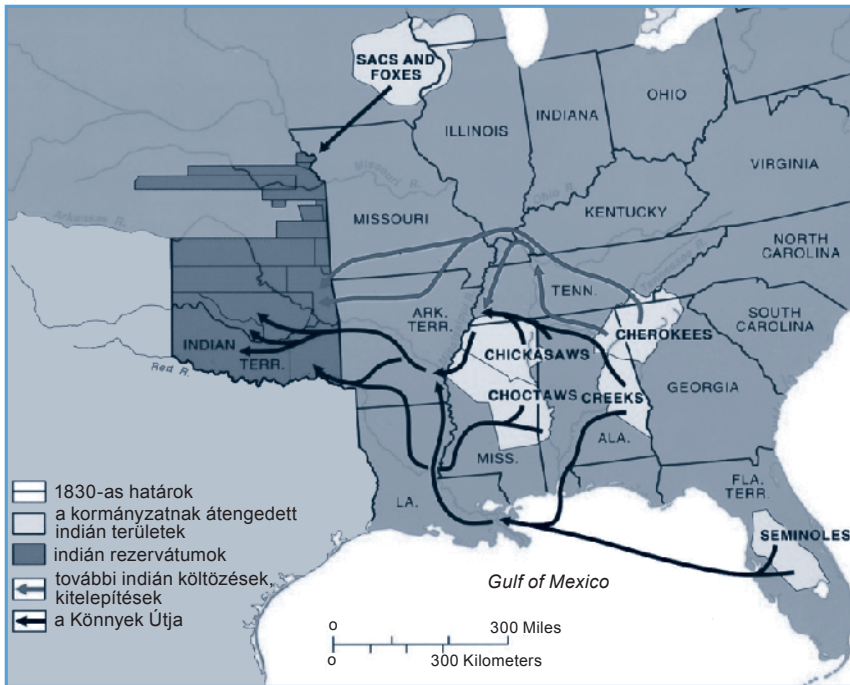
Thomas Jefferson (1801–1809) elnökké választásakor azt jósolta, hogy „gyorsütemű szaporodásunk révén olyan nép fogja

belakni az egész északi kontinenst, sőt esetleg a délit is, amelyet egyazon nyelvet beszél, és amelyet egyazon módon és egyazon törvények alapján kormányoznak.” Amerika nem szemlélheti, hogy bármilyen folt vagy keveredés legyen a területén. *Jefferson* Önéletrajzában kifejti, „semmi sincs biztosabban megírva a sors könyvében, mint hogy ezek az emberek (rabszolgák) szabadok lesznek”; ugyanakkor arról is meg volt győződve, hogy „a két – egyaránt szabad – faj nem élhet ugyanabban az államban. Természetük, szokásaik, nézeteik kitörölhetetlen választóvonalat húznak közéjük.” (1821) Ahhoz, hogy megvédjék (a fehér) Amerika fizikai és erkölcsi karakterét, „boldogságunkat és biztonságunkat,” az afrikaiakat, mint fogalmazott, „el kell távolítani”. Ennek érdekében menedéket kell kínálni nekik, ahova fokozatosan el kell helyezni mindannyiukat, védnökségünk és védelmünk alatt, mint önálló, szabad és független népet, olyan országban és éghajlaton, amely kedvező az emberi élet és boldogság számára.”³

A „folt vagy keveredés” miatti aggodalom *James Monroe* elnök (1817–1825) felvetése nyomán fogalmazódik meg, amely szerint a felszabadított rabszolgák számára nyugaton rezervátumot hoznának létre. (*Prewitt*, 2011) Vele szemben *Jefferson* úgy tervezte, az indiánok bizonyos feltételekkel maradhatnának ott, ahol élnek, de nem állhatnak Amerika nyugati terjeszkedésének útjában, és ha szükséges, ezt erőszakos kitelepítéssel kell elérni. A kitelepítést *Jefferson* nem rasszista érvekkel indokolta. *Feljegyzések Virginiáról* című írásában magasztalta az indiánok kultúráját, intelligenciáját és szellemét. Szerencsétlen sorsú, ám nemes fajnak nevezte őket, akiknek azonban választaniuk kell, hogy az

² Bővebben lásd: <http://natickprayingindians.org/history.html> és <http://www.millermicro.com/natprayind.html>

³ Jefferson levele Jared Sparksnak, 1824. február 24. idézi Ellis, 1997 151. o.

A Könnyek Ösvénye

Forrás: <http://www.nps.gov/trte/learn/historyculture/stories.htm>

Egyesült Államok polgáiraiként egyesülnek velük, vagy a Mississippin túlra költöznek. Az asszimiláció, mint mondta, „nyilvánvalóan számukra a legszerencsésebb befejezése történelmüknek,” amely *Jefferson* elképzelése szerint, a földek elhagyásával, a „vad törzsek” számára pedig erkölcsi és vallási hagyományaik feladásával járt volna. Az asszimiláció a létezésüket biztosítja a jövőben. (*Spring*, 1998) *Jefferson* úgy vélte, kedvezőek a feltételek az amerikai köztársaság hódításaira a kontinensen, mivel az európai hatalmak akkoriban egymással szembeni ellentétikkel voltak elfoglalva. *Jefferson* indián-

törvénybe foglalt erőszakkal kényszerítette az indián törzseket lakóhelyeik elhagyására, megfosztva az őslakókat életmódjuk létfeltételeitől

politikáját erősen befolyásolta az ország új bevándorlók érdekében folytatott terjeszkedő politikája és a rabszolgaság kiterjesztésének kérdése. Annak ellenére, hogy egész

életét meghatározta az indián kultúra iránti érdeklődés, 1802-ben elsőként támogatta az *Indian Removal* tervet, azt a politikát, amely 1830-ban törvénybe foglalt erőszakkal kényszerítette az indián törzseket lakóhelyeik elhagyására, megfosztva

az őslakókat életmódjuk létfeltételeitől.⁴

A törvény felhatalmazta az elnököt arra, hogy ún. rendezetlen területeket adjon cserébe a Mississippitől nyugatra levő

⁴ Bővebben lásd: <http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/Indian.html>

indián területekért. Néhány törzs békésen beleegyezett, de sokan szembeálltak az áthelyezés politikájával. A cseroki törzset 1838 őszén és a következő év telén erőszakos költöztették nyugatra.⁵ Megközelítőleg 100.000 embert telepítettek ki. A „Könyvek ösvényének” nevezett történelmi úton (*Trail of Tears, National Historic Trail*) több mint 4000-en haltak meg a 15.000-es lélekszámú törzsből. A kitelepítés az indiánok demoralizálását, a függőségi viszony fenntartását szolgálta és gyengítette ellenállásukat.

A nemzetépítés és a mai Egyesült Államok területének kialakulása a határpolitika következményeként gyakorlatilag csak a 19. század harmadik harmadában fejeződött be Alaszka 1867. évi megvásárlásával és Hawaii 1898. évi annexiójával. 1869-ben összeértek a vasútvonalak Utahban, az Union Pacific és a Central Pacific találkozott Promotory Summitben. Az indián-kérdés ezzel együtt nem oldódott meg, s a határpolitika a XX. században is folytatódott. Az amerikai állampolgárságot csak azok kapták meg, akik elhagyták a hagyományos életmódot és földjeiket.

NYELVPOLITIKA

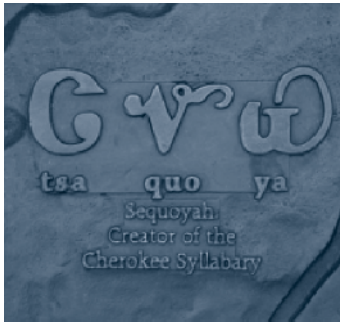
A mai Egyesült Államok területén jelenleg kevesebb, mint 2 millió indián él. Lélekszámuk csökkenésével párhuzamosan a nyelvek is kihalófélben vannak, többet közülük már csak az idősebb generáció használ.

A cseroki szótagábécé

Sequoyah (1770–1840) cseroki indián volt. Tanulmányait a cseroki nyelv írásbelisége kutatásának szentelte. Az első próbálkozásai közé tartozott, hogy szimbólumokkal jelezzék a szavakat a nyelvben. Igen hamar túl sok lett a szimbólumok száma. Ez indította Sequoyah-arrá, hogy az írott nyelv szelektívebb legyen, nagyobb figyelmet szenteljen a szóképzésben játszott hangoknak. Hosszas tanulmányozás után rájött, hogy 85 egyéni szótag alapjára épül fel a cseroki nyelv. Ezzel a felfedezéssel képes volt korlátozni a szimbólumok számát úgy, hogy kombinációkat alkosson bármely szóra. Így alkotta meg 1821-ben a cseroki szótagábécét (*Cherokee syllabary*). A szimbólumok memorizálásával bárki beszélhetett, írhatott és olvashatott cseroki nyelven, vagyis a rendszer alkalmas volt az írás-olvasás tanítására. (Spring, 1998) Emellett létezett egy jelnyelv is, amely bizonyos területeken biztosította a különböző törzsek közti kapcsolatot. (Philo Clark, 1982) 1828-ban megjelent az első bennszülött amerikai újság, a *Cherokee Phoenix*. (Péli, 2011) Az újság kétnyelvű volt: az angol nyelvet (latin betűkkel) és Sequoyah szimbólumait használta.⁶ Az amerikai kormány a találmányt „fenyegetésnek” vélte, mivel az indiánok civilizálásának legfontosabb eszközeként az angol nyelv elsajátítását szorgalmazták. (Mára a cseroki nyelv kihalt.)

⁵ Bővebben lásd: www.nps.gov/trte/learn/historyculture/stories.htm és <http://www.ucs.louisiana.edu/~ras2777/indianlaw/indianlawhomepage.html>

⁶ Bővebben lásd: <http://www.cherokee.org/AboutTheNation/History/Facts/SequoyahandtheCherokeeSyllabary.aspx>

A cseroki szótagábécé

Forrás: <http://www.nyest.hu/hirek/a-vilag-talan-legkulonlegesebb-irasmodja-a-cseroki>

A nyelv fontos nemzetformáló tényező. Hozzájárul a „felsőbbrendű” amerikai intézményrendszer kiépítéséhez. Ez indokolta az angol nyelv indiánokra erőltetését is. A kormányzat úgy vélte, hogy (a „barbárok” civilizálása révén) ez a nyelvi kisebbségek érdekeit is messzemenően szolgálja.

„A nyelv (ti. angol), ami elég jó a fehér és egy fekete embernek, jó kell, hogy legyen a vörösnek. Kivitelezhetetlen lenne, ha egyben nem lehetetlen a civilizációs fejlődésük, ha az nem angol nyelven történik. A köznyelv sokfélesége lehetetlenné tenné a sokféle törzs képzését. Ha elvárjuk, hogy a felnövekvő nemzedék megfeleljen az amerikai állampolgárság kritériumának, el kell távolítani az örökletes buktatókat, a szokásokat és hagyományokat, és ebben a nyelv az egyik legfontosabb tényező” (Atkins, 1887).

Ez a nemzeti nyelvpolitika jól szolgálta a fehérek térhódítását, az indiánok földjeinek kisajátítását, az indián életforma felszámolását is. A „vademberek” hatalmas, „parlagon heverő” területekkel rendelke-

tek és ez tarthatatlan volt: az új európai bevándorlók az amerikai hatóságok segítségével ezeket a földeket birtokukba vették, lakosaikat rezervátumokba kényszerítették.

Noah Webster (1785–1843), akit „Amerika iskolamesterének” neveznek, támogatta az angol nyelv nemzeti nyelvként való elismertetését. (Bár az Egyesült Államok azon kevés országok egyike, ahol szövetségi szinten mind a mai napig egyetlen nyelvet sem minősítettek hivatalos vagy nemzeti nyelvnek.) Az amerikai alkotmányt megfogalmazó Alapító Atyák nem tartották szükségesnek hivatalos vagy nemzeti nyelv elfogadtatását, mivel akkor a szavazati joggal rendelkező polgárok 90%-a angol anyanyelvű volt. (Jelenleg 27 szövetségi államban törvény ismeri el hivatalos nyelvként az angolt, és

szövetségi szinten is jelei vannak annak, hogy az angolt egyszer elfogadják hivatalos nyelvként; egy 2006-os jogszabályban az angol már „közös és egységesítő nyelv”-ként jelenik meg.)

A 19. század végétől kezdve az őshonos amerikaiakkal szemben a többi etnikai csoporthoz képest

sokkal nyíltabb elnyomó nyelvpolitikát alkalmaztak. Az indiánok fennmaradásának kritériumául az USA-kormány a ki nem mondott feltételül szabta az indián kultúra elsorvasztását, a vallásuk és a nyelvek feladását, földjeik átadását. Amikor egyértelművé vált, hogy az áttelepítés nem elég az indián kultúra megsemmisítésére, a terjeszkedés következő éveiben a térítésükre és az oktatásukra helyezték a hangsúlyt. (Zsigmond, 2014) Az angol nyelv kötelezővé tétele és erőltetése is ezt a folyamatot segítette elő.

amikor egyértelművé vált, hogy az áttelepítés nem elég az indián kultúra megsemmisítésére, a terjeszkedés következő éveiben a térítésükre és az oktatásukra helyezték a hangsúlyt

Mit köszönhet Amerika a navajo nyelvnek?

A navajo nyelv igen bonyolult, nincs írott formája – se ábécéje, se szimbólumai – és csak hosszas tanulás után sajátítható el. 1942 májusában 29 navajo bevonult a San Diego melletti Elliott táborba, ahol nem mindennapi feladat várt rájuk. Az ellenség számára megfejtethetetlen módon kódolniuk kellett az angol nyelv betűit, és őseik anyanyelvén szótárt szerkeszteniük, amely tartalmazta a legmodernebb hadászati kifejezéseket, majd ezt a szótárt és a hozzá tartozó összes kódszót meg kellett tanulniuk. Amint egy navajo befejezte a kiképzést, máris a Csendes-óceáni hadszíntérre küldték (1942 és 1945 között). „Ha nem lettek volna a navajok, soha nem foglaltuk volna el Iwo Jima-t” – nyilatkozta *Howard Connor*, az ötödik Tengerészeti Osztag egykori rejtjelező vezetője. (*McNeel*, 2011) A második világháborúban elesett navajo indiánok emlékére az amerikai elnök 2002 novemberét az Amerikai Indián Örökség Hónapjának nyilvánította.⁷

INDIÁN ISKOLÁK

A függetlenségi háborút (1775–1783) követően hozták létre az ún. Indiánügyi Hivatalt (*Bureau of Indian Affairs* – BIA), amely egészen az 1960-as évekig érvényesítette – hivatalos vagy félhivatalos formában – az erőszakos angolosító tevékenységeket.

Az első misszionárius csoport a Mississipitől nyugatra alapított iskolákat a polgárháborút (1861–1865) követően, közel az indián telepekhez és rezervátumokhoz. Az őslakos gyerekek iskolába kényszerítésének célja a fehér emberrel/többségi társadalommal való kapcsolatteremtés és a kereszténység terjesztése volt. Ezzel együtt járt a hagyományos indián kultúra háttérbe szorítása, a szakítás az indián életmóddal. Az 1880-as években az Egyesült Államokban 60 iskola működött 6200 indián tanulóval, köztük nappali rezervátumiak és bentlakások. 1890-ben tizennyolc új iskolát állítottak fel. A század végére további negyvenhárom bentlakásos iskola és hatvanhét nappali oktatási intézmény indult a Plains-nek nevezett földrajzi területen.

1879-ben megnyílt az első Indián Ipari Iskola Carlisle-ban (Pennsylvania), ahol a diákokat különböző szakmákra készítették fel. A Carlisle-i iskola tanterve modellként szolgált a többi indián iskola számára. 1902-ben szövetségi támogatással a rezervátumon kívüli iskolák száma 25-re emelkedett a 15 államban. A bentlakásos iskolák biztosították a félnapos elméleti és félnapos szakmai programokat. Az oktatás a hangsúlyt a mezőgazdasági ismeretekre helyezte, ezzel a „primitív” családi és vidéki élet normáit akarták megváltoztatni. Minden utasítás angolul történt, szigorú katonai fegyelem jellemezte ezeket az iskolákat. Lecserélték az indiánok ruháit, a fiúk számára katonai egyenruhák, a lányoknak viktoriánus stílusú ruhák voltak kötelezőek. A diákokat keményen megbüntették, ha rajtakapták őket, hogy anyanyelvükön beszélnek, vagy törzsi

⁷ Bővebben lásd: <http://indiancountrytodaymedianetwork.com/2011/11/07/american-indian-marine-was-part-iwo-jima-kept-out-spotlight-60406>; <http://www.dalit.hu/navajo-tavirasok-feltorhetetlen-kodja/>; <https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2008-featured-story-archive/navajo-code-talkers/index.html>; http://mult-kor.hu/20021121_amerikai_hodolat_a_navaho_kodoloknak

vallásukat gyakorolják. „Alakítsd át a vadembert újszülött korában, fosszad meg törzsi környezetétől, és így válik a civilizált társadalom tagjává” – ez volt a Carlisle Indián Ipari Iskola alapelve. „Öld meg az indiánt, mentsd meg az embert” – vallották az alapítók. (Mégölni az indiánt, 2011)⁸ Az amerikai kormány 1887-től meghirdetett politikája a gyakorlatban mindent megtett a bennszülöttek amerikanizálása érdekében. Az 1773-ban alapított Dickinson Főiskola Carlisle-ban 1879-től közel négy évtizedig működött együtt az Indián Ipari Iskolával, egészen annak 1918-ban való megszűnéséig. A Dickinson Főiskola befogadta az Indián Iskolából kikerülő tanulókat, ezáltal lehetőséget adva főiskolai diploma megszerzéséhez. A Carlisle-i iskola egyedülálló helyszíne az amerikai bennszülöttek emlékeinek, s rengeteg dokumentum áll a kutatók rendelkezésére egy 2013-ban digitalizált adatbázisban.⁹

Carlisle előtt és után

Forrás: <http://www.radiolab.org/story/photos-before-and-after-carlisle/>

Az indiánok ellenálltak az erőszakolt beiskolázásnak. Sok indián szülő úgy vélte, hogy a bentlakásos iskolai képzés célja

az indián kultúra teljes megsemmisítése. Mások kifogásolták az oktatási rendszer fegyelmét és szigorát, féltették gyermekeik egészségét, képzeletvilágukban a fehérek által irányított iskola sok esetben a halál képzetével társult. Ennek okai a gyakori halálesetek és betegségek voltak, melyek a megváltozott életkörülmények között gyakran fordultak elő az indián gyerekeknél. A legnagyobb haragot az váltotta ki, hogy az erőszakolt beiskolázás megtörte a legszembetűnőbb emberi

kapcsolatokat, a gyermek-szülő-család egységét. Pontos számok nem ismertek, de körülbelül 100.000 amerikai indián gyerek járt bentlakásos iskolába ebben az időben. (Mégölni az indiánt, 2011)

Nemegyszer egész falvak tagadták meg gyermekeik beiratását a fehérek által irányított intézményekbe. Megtorlasképpen indián hivatalnokok járták a családokat, büntetésből visszatartották a járandóságokat, sok esetben hivatali embereket, rendőröket küldtek házról házra, hogy érvényesítsék és rájuk erőszakolják az iskolalátogatást. Voltak olyan esetek, hogy a rendőrség a szülők akarata ellenére vitte el gyermekeiket, begyűjtötték őket, annyit, amennyit az iskola létszáma engedett. Fejvadászokat béreltek fel az indián gyerekek toborzására. Több esetben a családokkal tárgyaltak, alkudoztak, hogy meglegyen a kvóta. A navajo rendőrök gyakran elkerülték a jobban boldoguló családok gyerkeit, céljuk a feltehetően kevésbé intelligens, elhanyagolt vagy a fizikailag és szellemileg sérültek „begyűjtése” volt. Az emberbaráti

nemegyszer egész falvak tagadták meg gyermekeik beiratását a fehérek által irányított intézményekbe

⁸ Bővebben lásd: http://www.nrcprograms.org/site/PageServer?pagename=airc_hist_boardingschools
<https://classracegender.wordpress.com/2014/04/16/saving-the-man/> és <http://explorepahistory.com/viewLesson.php?id=1-D-45>

⁹ Az archívum itt érhető el: <http://carlisleindian.dickinson.edu/>

indíték keveredett az erőszakos asszimiláció programjával. Az indián szülők szövetkeztek, követelték gyermekeik tömeges elengedését, bátorították a szökevényeket és az iskolai szünetek alatt aláásták az iskolák befolyását. Egy 1893-ban kihirdetett bírósági ítélet következtében megnövekedett a nyomás az indián gyerekek rezervátumon belüli bentlakásos iskolákba való kényszerítésére, illetve benntartására.

Az Indián Ipari Iskola egyik legkeményebb kritikusa *Gertude Bonnin* (1876–1938) híres indián író és művész, aki egykor maga is tanított Carlisle-ben.¹⁰ *Bonnin* meggyőződése volt, hogy az indián diákok képesek

az alapfokú tantárgyakon kívül elsajátítani a középfokú oktatás tantárgyainak anyagát is. Kifogásolta a katonai fegyelmet és a keresztény evangelizációt, amelyet az iskola a diákokra kényszerített. *Bonnin* szerint a bentlakásos iskolarendszer „nyomorúságos állapotban van, és kulturális zavart okoz,” amint a gyermek visszatér az otthonába. (*Hoefel*, 1999)

POLGÁRJOGI KÜZDELEM

1924-ben az USA-ban törvényt fogadtak el, amely kimondta az ország indián lakosságának jogi egyenrangúságát, vagyis állampolgárságot és szavazati jogot adott nekik. A közösségeik külön jogi státusza révén azonban így is különbözött a befogadásuk a többi etnikumétól (akárcsak polgárjogi mozgalmuk). (*Pap*, 2010) Az 1934.

évi *Indian Reorganization Act* (Indián Újjászervezési Törvény) elismerte az indiánok belső önkormányzati jogát. A törvény a szövetségi kormány állami felügyelete helyett az indián öngazgatásra bízta az őslakosok oktatásának és anyanyelvük ápolásának kérdését¹¹ – de határozataik érvényessége, ahogy az indián közösségek jogi státusza is függött (és függ) a szövetségi kormányzat változó politikájától.

(*Autonomov*, 2004)

Az 1964. évi polgárjogi törvény IV. fejezetében felszámolja a közoktatásban gyakorolt diszkriminációt és megszünteti az iskolai szegregációt. A törvény magába foglalta a pozitív diszkriminációt, a hátrányos helyzetű csoportok

(a nők, az afro-amerikaiak, a hispano-amerikaiak, a faji/etnikai kisebbségek, fogyatékosok stb.) számára nyújtott preferenciákat. *Joel Spring* így ír: „... ahhoz, hogy a fekete bőrű állampolgárok alkotmányos jogait megvédje, a szövetségi kormány olyan intézkedéseket volt kénytelen elfogadni, amelyekkel igen jelentős lépést tett az amerikai oktatás szabályozásához” (1998, 178. o.). A törvényt 1968-ban követte az indián polgárjogi törvény. A *Johnson* (1963–1969) elnök által meghirdetett Nagy Társadalom program (Great Society) az iskolákat tette a polgárjogi mozgalmak eszközévé. Célja a szegénység elleni harc, a polgárjogi törvény elfogadása, illetve a felzárkóztatás volt. Az indián gyerekek 14%-a iskolázatlan volt, 60%-uknak nem volt középiskolai végzettsége – többek között ezt célozta meg az 1965-ben induló Head Start program, mely az alacsony jövedelmű családok 3–5

a Johnson elnök által meghirdetett Nagy Társadalom program az iskolákat tette a polgárjogi mozgalmak eszközévé

¹⁰ Bővebben lásd: <http://digital.library.upenn.edu/women/zitkala-sa/stories/stories.html> és <http://www.facstaff.bucknell.edu/gcarr/19cUSWW/ZS/rh.html>

¹¹ Bővebben lásd: <http://www.britannica.com/topic/Indian-Reorganization-Act>

éves gyermekeinek nevelési szocializációját támogatta. (Zsigmond, 2005)

1966-ban megnyílt a Navajo Nemzeti Minta Iskola Rough Rock-ban (Arizona), melyet indiánok irányítottak, és az oktatás két nyelven folyt. Ez kísérleti jellegű bemutató iskola volt, azt kutatta, milyen módszertani eszközökkel lehet szintetizálni a fehéreknek szánt oktatás rendszerét a navajo közösségi iskolával, a navajo adminisztrációs vezetéssel, felhasználva a navajo és fehér tanárok tudását is. Az iskolában 440 nappali bentlakásos tanuló volt, ebből 166 középiskolás a 9. évfolyamtól a 12. évfolyamig. (Reyhner, 2013) 1968-ban, hivatkozva a diákok magas főiskolai lemorzsolódási arányára, a navajo törzsi tanács határozatot hozott a Navajo Community College megalapítására, amely az első törzsi főiskola volt. 1977-ben felvette a Dine Főiskola nevet, és beindult a tanárképzés. 1978-ban a Kongresszus jóváhagyta a törzsek által ellenőrzött közösségi főiskola (*Tribally Controlled Community College*) támogatásáról szóló törvényt. (Ma már 35 akkreditált törzsi főiskola működik 13 államban.)¹²

A XX. században párhuzamosan hoztak intézkedéseket külön az indián iskolák számára, illetve általánosan a lemorzsolódó, alulteljesítő diákok felzárkóztatására. Az indián oktatást vizsgáló Kennedy-jelentés szerint, mely 1969-ben jelent meg, az őslakosok bentlakásos iskolákba való kényszerítése „össz nemzeti tragédia” volt.¹³ 1972-ben törvényerőre emelkedett az *Indian Education Act*, mely rávilágított arra, hogy a

szövetségi kormány addigi erőfeszítései az indiánok minőségi oktatására nem voltak sikeresek. 1978-ban elfogadták az Indián Gyermekjóléti Törvényt,¹⁴ amely biztosította az indián szülők számára azon jogot, hogy megtagadhassák gyermekeik elhelyezését a rezervátumon kívüli bentlakásos iskolákban. A nyolcvanas évektől kezdve nagyobb hangsúlyt fektettek az indián gyermekek körében a tehetség gondozására, majd 1990-ben a Kongresszus jóváhagyta a *Language Revitalization Act*-et, melynek célja az indiánok nyelvének megőrzése, szabad használata és az anyanyelvi kultúra fejlesztésének elősegítése volt. A kilencvenes évek közepén országosan fellángolt a vita a pozitív diszkriminációval kapcsolatos intézkedésekről és eredményekről. „*Javítsuk ki, ne szüntessük meg*” („*Mend it, don't end it*”) – hangoztatta Clinton elnök 1995. július 19-én a Nemzeti Levéltárban tartott beszédében, amelyben ismételt kiállt az 1964. évi polgárjogi törvény megvalósítása mellett. (Zsigmond, 2005, 99. o.)

A Bush elnök által 2002-ben aláírt *No Child Left Behind Act*-nek (Egy gyerek se maradjon le) része volt az *Indian Education Act* újragondolása. Az

új törvény megerősítette az 1965. évi közoktatási törvényt, és 10,4 milliárd dollárral növelte a *Title I* (A hátrányos helyzetű gyerekek tanulmányi eredményei javítását szolgáló) programot, amely történelmi jelentőségű (22,5 milliárd dollár költségvetési felhatalmazást tartalmazott). A *No Child Left Behind* megerősítette a helyi iskolakörzetek önállóságát a szövetségi tá-

megerősítette a helyi iskolakörzetek önállóságát a szövetségi támogatás felhasználásában, célja a viszonylag gyenge tanulmányi eredményt elért, kisebbséghez tartozó diákok, köztük az amerikai indiánok tanulmányi színvonalának emelése volt

¹² Bővebben lásd: http://www.collegefund.org/content/tcu_timeline

¹³ Bővebben lásd: <http://www2.ed.gov/about/offices/list/oese/oie/history.html>

¹⁴ Bővebben lásd: http://www.nicwa.org/Indian_Child_Welfare_Act/

mogatás felhasználásában, célja a viszonylag gyenge tanulmányi eredményt elért, kisebbséghez tartozó diákok, köztük az amerikai indiánok tanulmányi színvonalának emelése volt. (Zsigmond, 2002) Ahhoz, hogy az új ígéreteket teljesítsék, amelyek javítják és szolgálják közel 50 000 indián gyerek érdekét a szövetségi finanszírozású iskolákban, *Barack Obamának* is fel kellett ismernie és le kellett győznie a törzsi vezetők és a közösség tagjai közti mély bizalmatlanságot, mely a szövetségi kormány örökösen megszegett ígéreteiből fakadt.

*A Blueprint Reform*¹⁵ (2010) következtében a BIE (*Bureau of Indian Education* – Indián Oktatásügyi Hivatal) iskolafejlesztési hivatallá alakult; Washingtonban működik és a helyi törzsek által vezetett iskolákat támogatja. Jelenleg igen sok – helyi közösség által ellenőrzött – indián iskola működik együtt az indián iskolaszékekkel. Sürgetővé vált az iskolák fejlesztése, ezért tanulmányozták a városi és városkörnyéki iskolák környezetét. Megállapították, hogy az amerikai indián diákok rossz tanulmányi eredményei szociokulturális tényezőkre vezethetők vissza. Középpontban az integráció kérdése állt, cél volt az amerikai indián nyelv és kultúra megjelenítése az iskolai tananyagban. Javasolták, hogy az indián gyerekeket oktató tanárok rendszeresen járjanak továbbképzésekre, hogy megértsék a szociokulturális hatásokat, a törzsi kultúrákat és a tanulás folyamatát. Mindezekre a kérdésekre a törzsi tanácsok hívták fel a figyelmet.

A Blueprint Reform kötelezettséget vállalt számos oktatási program (köztük az angol nyelv tanítása) minőségének

javítására, az innovatív programok és gyakorlatok támogatására, a tanulói sikerek és tudásgyarapodás elősegítésére. Célja fenntartani, megerősíteni és emelni az indián diákok programjainak normatíváját, külön kiemelve a hajléktalan diákok problémáját. Támogatni kívánja a leszakadó és bűnözői háttérrel rendelkező diákok felzárkóztatására létrehozott alapítványokat, valamint mindazon iskolakörzeteket, amelyek érintettek ezekben a kérdésekben. A törzsek

az indián területek folyamatos támogatása, az erőfeszítések nem hoztak változásokat annak ellenére, hogy a törzsi vezetők és a nevelők közt széles körű egyetértés jött létre

pedagógusai részéről igen sok panasz érkezett a BIE-hoz, amelyek érintik a hivatal rossz pénzügyi gazdálkodását, tudományos működését, illetve a kudarccokat. Hatékonyabb támogatást követelnek. *A Blueprint Reform* szorgalmazta, hogy a Kongresszus tel-

jes egészében finanszírozza a működési költségeket a BIE által felügyelt, törzsilleg ellenőrzött iskolákban. A Kongresszus a gyakorlatban nem tanúsított megértést az új kezdeményezések iránt. Az indián területek folyamatos támogatása, az erőfeszítések nem hoztak változásokat annak ellenére, hogy a törzsi vezetők és a nevelők közt széles körű egyetértés jött létre. A tervezet alkotóinak eredeti elképzelése egy gyökeresen átalakított BIE és új stratégiák kidolgozása volt a tehetséges tanárok és igazgatók együttműködésével.

Barack Obama 2016-os költségvetési terve milliárdokat jelöl ki az amerikai indiánok oktatásának megreformálására, valamint a BIE feladatainak kibővítésére. (Lee, 2015) Napjainkban a 607.000 bennszülött diák 7%-a jár szövetségi leg támogatott és a BIE által irányított nappali és bentlakásos iskolába. Az indián tanulók

¹⁵ Bővebben lásd: <https://www2.ed.gov/policy/elsec/leg/blueprint/blueprint.pdf>

többsége rezervátumokon kívüli „állami” iskolába jár.

Egyetlen oktatási rendszer sem működik vákumban. A ma iskolájának a jelen és a jövő amerikai társadalmának igényeit kell kielégítenie. A történelemet szemlélve megérthetjük az „amerikanizálás” folyamatát, a polgárjogi mozgalmak sikereinek és kudarcainak a gyökereit, a nemzeti identitás kérdését.

Az amerikai kisebbségek helyzete igen különböző. Őslakók, volt rabszolgák és bevándorlók helyzete, jogi státusza, polgárjogi küzdelmei (nyelvhasználat, állampolgárság), a vallási térítéshez való viszonya mind eltérő módon jelentkeznek az esélyegyenlőség kérdésében. Az Egyesült Államok társadalmában helyzetük egyenlőtlen. Egy dolog azonban közös: a diszkrimináció kérdése, az erre vonatkozó törvények és a nyelvi „erőszak”.

IRODALOM

- (n. n.) (2002. 11. 21.): Amerikai hódolat a navahó kódolóknak. *Múlt-kor*. Letöltés: http://mult-kor.hu/20021121_amerikai_hodolat_a_navahó_kodoloknak (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (é. n.): *A Modern History of Tribal Colleges and Universities (TCUs)*. Letöltés: http://www.collegefund.org/content/tcu_timeline (2016. 01. 09.)
- Atkins, J. D. C. (1887): *Report of the Commissioner of Indian Affairs*. Government Printing Office, Washington D. C.
- Avtonomov, A. S. (2005): Az indiánok jogi státusza az USA-ban. *Kisebbségkutatás*, 4. sz. Letöltés: http://www.hhrf.org/kisebbségkutatás/kk_2005_04/cikk.php?id=1011 (2016. 03. 08.)
- (n. n.) (é. n.): *Boarding Schools*. Letöltés: http://www.nrcprograms.org/site/PageServer?pagename=airc_hist_boardingschools (2016. 01. 09)
- Bonnin, G. (1921): *American Indian Stories*. Letöltés: <http://digital.library.upenn.edu/women/zitkala-sa/stories/stories.html> (2016. 01. 09)
- Clark, W. P. (1982): *The Indian Sign Language*. University of Nebraska Press.
- Encyclopaedia Britannica (é. n.): *Indian Reorganization Act*. Letöltés: <http://www.britannica.com/topic/Indian-Reorganization-Act> (2016. 03. 08.)
- Farrell, B. (2015. 01. 29.): Before and After Carlisle. *Radiolab*. Letöltés: <http://www.radiolab.org/story/photos-before-and-after-carlisle/> (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (é. n.): *First Complete Bible Printed in America*. Letöltés: <https://www.loc.gov/exhibits/treasures/trm036.html> (2016. 03. 08.)
- (n. n.) (2013. 07. 16.): The „Friends of the Indian” and How They Treated Their Friends. Letöltés: <http://wondergressive.com/the-friends-of-the-indian-and-how-they-treated-their-friends/> (2016. 01. 09.)
- Gerencser, J., Rose, S. és Triller Doran, M. (2013): *Carlisle Indian School Digital Resource Center*. Letöltés: <http://carlisleindian.dickinson.edu/> (2016. 01. 10.)
- (n. n.) (2005): *History of Indian Education*. Letöltés: <http://www2.ed.gov/about/offices/list/oese/oie/history.html> (2016. 01. 09.)
- Hoefel, R. (1999): Zitkala-Sa: A Biography. *The Online Archive of Nineteenth-Century U.S. Women's Writings*. Letöltés: <http://www.facstaff.bucknell.edu/gcarr/19cUSWW/ZS/rh.html> (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (é. n.): *Issues in Politics: Native American Law*. Letöltés: <http://www.ucs.louisiana.edu/~ras2777/indianlaw/indianlawhomepage.html> (2016. 01. 09.)
- Jefferson, Th. (1821): *Autobiography*. A & D Publishing.
- (n. n.) (é. n.): Kill the Indian, Save the Man! Letöltés: <http://explorepahistory.com/viewLesson.php?id=1-D-45> (2016. 01. 10.)

- Lee, T. H. (2015. 02. 02.): President Obama Wants \$1 Billion for Indian Education. *Indian Country – Today Media Network*. Letöltés: <http://indiancountrytodaymedianetwork.com/2015/02/02/president-obama-wants-1-billion-indian-education-158971> (2016. 02. 15.)
- Library of Congress (é. n.): *Indian Removal Act*. <http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/Indian.html> (letöltve: 2016. 01. 09.)
- McNeel, J. (2011. 07. 11.): American Indian Marine Was Part of Iwo Jima, But Kept Out of Spotlight. *Indian Country – Today Media Network*. Letöltés: <http://indiancountrytodaymedianetwork.com/2011/11/07/american-indian-marine-was-part-iwo-jima-kept-out-spotlight-60406> (2016. 03. 08.)
- (n. n.) (2011. 08. 08.): „Megölni az indiánt, megmenteni az embert”. *Nyelv és Tudomány*. Letöltés: <http://www.nyest.hu/hirek/megolni-az-indiant-megmenteni-az-embert> (2016. 01. 09.)
- Miller, A. R. (2001): 1651-2001. *350th Anniversary of Natick, Massachusetts and the Natick Praying Indians*. Letöltés: <http://www.millermicro.com/natprayind.html> (2016.01.09)
- National Indian Child Welfare Association (é. n.): *Indian Child Welfare Act of 1978*. Letöltés: http://www.nicwa.org/Indian_Child_Welfare_Act/ (2016. 03. 08.)
- (n. n.) 2008: Navajo Code Talkers and the Unbreakable Code. Letöltés: <https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2008-featured-story-archive/navajo-code-talkers/index.html> (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (2009. 08. 04.): Navajo távirások feltörhetetlen kódja. *Dalit.hu*. Letöltés: <http://www.dalit.hu/navajo-tavirasok-feltorhetetlen-kodja/> (2016. 03. 08.)
- Pap András László (2010): Tarka számok: népszámlálási adatok gyűjtésével kapcsolatos viták az Egyesült Államokban. *Kisebbségkutatás*. 4. sz. Letöltés: http://www.hhrf.org/kisebbssegkutataskk_2010_04/cikk.php?id=1883 (2016. 03. 08.)
- Péli Péter (2011. 01. 17.): A világ egyik legkülönlegesebb írásmódja: a cseroki szótagírás. *Nyelv és Tudomány*. Letöltés: <http://www.nyest.hu/hirek/a-vilag-talan-legkulonlegesebb-irasmodja-a-cseroki> (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (é. n.): *Praying Indians of Natick and Ponkapaog*. Letöltés: <http://natickprayingindians.org/history.html> (2016. 01. 09.)
- Prewitt, K. (2011): Amikor a szociális egyenlőtlenségek és demográfiai különbségek találkoznak. 2000. 6. sz. Letöltés: <http://ketezer.hu/2011/06/amikor-a-szocialis-egyenlotlensegek-es-demografiai-kulonbsegek-talalkoznak/> (2016. 01. 10.)
- Reyhner, J. (é. n.): A History of American Indian Education. Letöltés: *A History of American Indian Education 1819-2013* (2016. 03. 08.)
- (n. n.) (2014. 04. 16.): *Saving the Man*. Letöltés: <https://classracegender.wordpress.com/2014/04/16/saving-the-man/> (2016. 01. 09.)
- (n. n.) (é. n.): Sequoyah and the Cherokee Syllabary. Letöltés: <http://www.cherokee.org/AboutTheNation/History/Facts/SequoyahandtheCherokeeSyllabary.aspx> (2016. 01. 09.)
- Spring, J. (1998): *Education and the rise of the global economy*. Lawrence, Mahwah, NJ.
- de Tocqueville, A. (1993): *Az amerikai demokrácia*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Turner, F. J. (1893): *The Significance of the Frontier in American History*. Letöltés: <http://www.gutenberg.org/files/22994/22994-h/22994-h.htm> (2016. 03. 08.)
- U.S. Department of Education, Office of Planning, Evaluation and Policy Development. (2010): *Blueprint for Reform. The Reauthorization of the Elementary and Secondary Education Act*. Letöltés: <https://www2.ed.gov/policy/elsec/leg/blueprint/blueprint.pdf> (2016. 01. 10)
- (n. n.) (é. n.): *What happened on the Trail of Tears?* Letöltés: <http://www.nps.gov/trte/learn/historyculture/stories.htm> (2016. 01. 09.)
- Zsigmond Anna (2002): Egy gyerek se maradjon le! Új Pedagógiai Szemle, 52. 6. sz. 81-89.
- Zsigmond Anna (2005): *Amerika. Társadalom és oktatás. Fordulópontok az amerikai oktatáspolitikában*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Zsigmond Anna (2014): A vallás kultúrája és az oktatás Amerikában. Új Pedagógiai Szemle, 64. 3-4. sz. 104-115.